

Pit'kha linneb Karjala uniš...

GALINA BABUROVA

Meiden "Kodima"-lehtesen lehtpolil mö starinoičim jo teile francialaižes open-dajas Lion-lidnaspäi Guillaume Gibertas (Gijom Žibe), kudambal om melentartuz' vepsän rahvahan kul'turaha. Täl vodet Guillaume ičeze tatanke da sebranikanke tuli erasikš päivikš Petroskoihe, muga francialaižen mehen uništuz putta Karjalaha tuli eloho.

Guillaume zavodi opeta vepsän kel't kaks' vot tagaze. Lugetes vepsäläiziden runoilijoiden töid hänen hengehe sündui taht nägištada kuviteldud runoiš londusen čomut ičeze sil'mil. Muloi matk Venämale tarbiž oli heitta erasiden azjoiden taguči. Täl vodet kaik ozastui, Guillaumeke ühtes matkaha tönduiba hänen tat Bernard da sebranik Pierre (Pjer). Ühtes heidenke mö mänetim viž čomad päiväd. Nece oli ezmäine kerd minun elos, konz vepsän kel' oli üksjäine kel', mitte voizi abutada el'geta toine tošt. Käveltes Petroskoidme Guillaume küzui minai, paksusik voib kulištada lidnan irdoi vepsän paginad, äjak minai om sebranikoid, kudambidenke minä pagizen vepsäks. Andoin mugoižen vastusen: "Tägä, Petroskoiš noriš mehišpäi minai om kaks'-koume mugošt ristitud da sinä...". Guillaume čududelihe, no vepsäläizeki čududelesoiš, mikš nor'mez' edahaizes verhas maspäi opendab vepsän kel't, mittušt ei kaikutte vepsäläineki tedab.

- Sinä küzuid, mikš vepsäläizet ei opekoiv vepsän kel't. A min täht se om sinei? I kut sinä meletad, mikš ristituile pidab teta kodikel't?

- El'genzin, miše oli pit'k aigkeskust, konz oli lujas jüged opeta vepsän kel't. Ristitud ei voinugoi opeta kodikel't politiziden azjoiden tagut. Siloi ni vanhembad, ni školad - om žal' - ei voinugoi antta lapsile vepsän kel't. No nügüd' om toine sü. Äjad ristitud meletaba, miše vepsän kel' ei ole tarbhaine... Ühtes polespäi voin el'geta sidä. Ka, tozi om, miše vepsäläizile voib kebnas elädä vaiše venän kelel pagistes, no toizes polespäi... mi meiden elos om tarbhašt? Nece om sur' i jüged filosofine küzund. Voib olda, vaiše il'm, supal leibäd i vähäizen vet - nece

om kaiked, mi tarbiž ristituile?

Minä meletan, miše ei ole ni surid kelid, ni penid kelid. Kaikutte kel', kut i kaikutte mez', om eriladui-ne, ei kosku toine toizehe. Sikš kaikutte kel' om tarbhaine. Ku oliži vaiše üks' kel' mirus, kut G. Orwellan "1984"-kirjas, oliži üks' meletuz kaikile: meile pidaiži meletada ühtel maneral, oliži kaikil üks' kacund miruhu...

Lugin Karjalan Kelen Sebran internet-lehtpolel mugoižid sanoid: "Kanzu ilmai kiely on kanzu ilmai syväindy" ("Rahvaz keleta om kuti südäimeta"). Kodikel' om südäimen kel'. Ken voizi elädä ilma südäimeta? Kodikel' andab hengen male, vepsän kelen abul voim "mujada" vepsäläiziden henged. Oližin ihastusiš, ku voizin kundelta vepsän kel't Petroskoin irdoiil...

Guillaume tat Bernard nügüd' om lebul. Hänel om melentartuz' amuizehe puizehe arhitekturaha. Sikš hän surel tahtol kacui puizid pertid Kiži-sarel da ihastusiš ajoj kacmaha Šoutjärven muzejad.

Pierre om Guillaume sebranik. Ezmäi hän oli Guillaume opendajan, sid' hö ühtes radoiba licejas. Pierre navedib runotust. Iče hän kirjutab runoid, hänel om erasid runokogumusid. Pierren kerdal kaiken om penikaine muštlehtik, kuna hän kirjutab erazvuiččid melid, sid' niispäi sünduba runod.

Guillaume muga paksus starinoiči tatala da sebranikale Karjalas, vepsän rahvahas, lugi da kändi Pierrele vepsäläizid runoid, miše hö mugažo tahtoiskanziba ajada hänenke Venämale.

- Tuli-ik mel'he Karjala sinun sebranikale da tatala? Midä hö sanuba?

- Ka, lujas tuli mel'he. Molembad ei tednugoi ni Karjalas, ni vepsäläizis ende, no minä paksus starinoičin heile sen polhe. Kändin Pierrele vepsäläizid runoid, kerdan hän sanui minei: "Ku ajad Petroskoihe i vepsän male, ka lähten sinunke". Matkan jäl'ghe, konz tulim udes Franciaaha, hän sanui minei: "Se oli todesine matk čomiden azjoidenke, čomiden mehidenke! Minä openzin lujas äjihe azjoihe!". Pierre mugažo sanui minei, miše oli mel'he tundištadas noriden ristitudenke, kudambad radaba vepsän kelen da kul'turan kaičendaks. Ližaks hänele tuli mel'he londuz: mecad, pud i jär-

ved. Iče hän om kalanik. Hän sanui, miše Karjala om kuti pen' rai, kuna hän tahtoib tulda udes. Hän tahtoizi kalatada Karjalas.

Tatam oli mugažo ihastusiš. Hän lujas navedib rata punke. Jo amu hän sauvob kaludištod puspäi. Tat eskai sauvoi pertin minun sizarele. Sikš Kiži-sar' tuli hänele mel'he i Šoutjärven muzei-ki mugažo. Minun dedoi i baboi, tatan vanhembad, eliba küläs, mecan keskes. Erašti hö kävutiba vepsäläiziden kaluiden pojavid radkaluid. Minä olin ihastusiš, miše jagoimoi minun melentartusel vepsän kul'turaha tatanke.

Paiči Petroskoid da Šoutjärved mö olim francialaižiden mehidenke Kvarcitni-küläs da ajoim Čalnakülähä "Suguvastavundu"-suomalaiž-ugrilaižile pajofestivalile. Kaiktana adivoi Franciaspäi vastatihe ihastusiš. Šoutjärven muzejan radnikad surel tahtol varastiba heid. Francialaine mez', kudamb pagizeb vepsäks "mel'dutoiti" ičeze vepsäläizid akoid. Kaik minun sebranikad, kudambad abutiba francialaižen mehen uništusele "tulda eloho" oliba ihastusiš. Hö sanuiba, miše vastused adivoidenke Franciaspäi oliba lujas lämäd.

- Miččid muštlotesid jäti sinun hengehe matk Karjalaha?

- Minun hengehe matk Karjalaha jäti vaiše parahimid muštlotesid. Ei ole mugošt adjektivad vepsän keles, miše kuvitelda sidä. Voin sel'genzoitta. Francian keles om mugoine "bohat"-sanaha koskui adjektiv. Se om kuti "lujas täuttud mil-se"-znamoičendanke. Ozutesikš, desertan, pigan vai tortan polhe voib sanuda muga. Se znamoičeb, miše neciš desertas, pigan vai tortas om äi hüvid azjoid.

Petroskoi, Änine-järv', Kiži-sar', Šoutjärven vepsän rahvahan muzei, Čalnan pajo-festival', mecad, järved, küläd - kaik ihastoi-ti mindai.

No minai om nügüd' lujas "bohatoid" muštlotesid. Sikš ku se ei olend vaiše turistine matk, se oli mugoine matk, miččes vastuz ristitudenke da sebranikoidenke tegese kaiked čomembaks muštloteseks. Jäi pähä čoma muštlotez: konz Petroskoin puistos löuzim "Le petit prince"-kirjan ("Penikaine princ") francian kelel. Necen kirjan ezmäizele lehtpolele petroskoiiläizet

HURSTIN KUDOMAS

BERNARD, PIERRE DA GUILLAUME ČAJUN JOMAS ŠOUTJÄRVEN MUZEJAS

sebranikad kirjutiba meile miččid-se sanoid muštoks venän, suomen da vepsän kelel. Se tegihe kuti meiden vastusen simvolaks.

- Miččed oma Karjalan eläjad?

- Karjalan eläjad oliba meidenke lujas hüväd. Äjad ristitud abutiba meile. Adivpertiš, erašti ristitud irdal vai laukois oliba ihastusiš, konz mö sanuim, miše olem francialaižet. Sebranikad Karjalaspäi oliba mugažo lujas hüväd i avonaižet: hö küzuiba meil Francian azjoiden polhe, meiden polhe. Minun sebranik Pierre i minun tatam ei pagiško ni suomen, ni vepsän, ni venän kelel no ristitud ladiba pagišta angliaks, eskai francian kelel, miše sel'genzoitta miččid-se azjoid. Edel kaik vepsäläizet, ku-

dambid vastsim, oliba lujas hüväd i hüväsüdäimelized. Hö abutiba meile kaikkes, paksus küzuiba "omik kaik hüvä"? Ristituden hüväsüdäimelizuz' kosketi mindai...

- Oli-ik kaik muga, kut oli sinun uništuses, konz sinä vaiše lugid kirjoid Karjalas da tahtoid konz-ni oleskel-da tögä?

- Ende minä vaiše lugin kirjoid vepsäläiziden polhe, kacuin äi peredačoid da kundlin radiopaginoid internetas. Nügüd' minai om uzid kuvid. Edel matkad, konz lugin "mec"-sanad, en tedand, mitte om vepsän mec i kuvitelin Francian mecid. No vepsän mec om ani toine... Neniden uziden kuviden abul N. Abramovan, N. Zaicevan runod rižan vöi čomembikš, sikš ku nügüd'

olen nähnu vepsän man tai-vast, vepsän man londust...

Minun uništuz oli pagišta vepsän kelel. Matkan aigan Šoutjärvehe mö pagizim vepsäks Larisa Smolinanke, Maria Filotovanke, Šoutjärves pagizin Natalja Anhimovanke da Ol'ga Kokorinanke. Nägin äi azjoid, äjin tedištän, hot'en olend Karjalas pit'kha. Sikš voin sanuda, miše se oli paremb mi oli minun uništuses. Nece matk sünduti toizen uništusen - tulda Karjalaha udes.

Guillaume läksi kodimale, a minä kaiken meletan, kut voib muga muga vepsän kel' francialaižen mehen täht om kal'hemh da tarbhaizena mi erasile ristituile, kudambis jokseb vepsän rahvahan veri. FOTOD OMA AVTORAN

